

§ 56 Huvudgudstjänsten

MATS NILSSON:

Ordförande! Varför har jag skrivit en motion om detta, motion 2016:27? Jo, jag sätter in mig själv i den här situationen. Hur har vår familj fungerat i förhållande till kyrkan?

Vår familj har sysslat oerhört mycket med orientering. Vi har vart iväg i stort sett varje helg och åkt runt omkring oftast i södra Sverige och ibland lite grand på andra ställen också. Då har det inte fungerat att gå i kyrkan på söndagarna. På vintern har det varit skidåkning som har gällt. På höstarna har det gällt arbete som man inte hunnit med innan. Det har gjorts när det gällde kyrkan att man har fått sätta iväg. Vad har hänt sen? Då har det växt upp en massa små sådana här individer som har flugit ut på olika håll i landet till olika platser, där man plötsligt ska iväg och vakta dem på olika ställen. Det går inte att få någon kontinuitet i att besöka kyrkan på det sättet. Däremot går det ganska bra på torsdagarna att gå iväg till kören och öva. Det fungerar jättebra. Vi kör övningar där på olika sätt.

Med anledning av detta och genom kontakten med människor runt omkring mig har jag skrivit i den här motionen, att det kanske inte är fel att lägga huvudgudstjänsten någon gång när det kommer folk till kyrkan. Hemma i församlingarna är det rätt intressant. Kanske kommer det några till utöver kyrkvårdarna, kantorn, prästen och kyrkvaktmästaren. I granförsamlingen har det hänt att det inte har kommit någon. Då blir man lite betänksam. Är detta rätt? Däremot har de gudstjänster mitt i veckan som fungerar och det händer väldigt stora saker.

Med andra ord, jag lägger inga teologiska bitar i mitt agerande när jag har skrivit denna motion. Jag ser till vår familj och vår verksamhet och hur vi fungerar i förhållande till detta. Därav denna motion. Det var ju också så att jag tidigare hade en motion där jag märkte att tankarna ibland var begränsade. Här lägger jag helt och hållet samma begränsningar som det andra utskottet gjorde i motionen som jag hade tidigare. Jag tror att jag har tillstyrkt min motion, jag är lite osäker på det. Det var ju igår det hände och jag börjar bli lite virrig. Har jag gjort det? Ja, då gör jag det nu också.

ARON EMILSSON:

Gudstjänsten är kyrkolivets centrum, där församlingen möter Gud i ordet och sakramenten. Kyrkans dag för huvudgudstjänsten är söndagen, eftersom Jesus Kristus uppstod på söndagen, Herrens dag. Det här uttrycks i den femte avdelningen om gudstjänst i kyrkoordningen. Där regleras just huvudgudstjänsten. Inledningstexten till kapitel 17 poängterar gudstjänsten och söndagens betydelse. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut att avslå motionerna 2016:27 och 2016:59.

Liksom utskottet har konstaterat vore att ersätta söndagens huvudgudstjänst med en gudstjänst på annan dag att i grunden förändra kyrkans identitet. Det är vad det i grunden handlar om. Kristi uppståndelse är upphovet till söndagen som den kristna kyrkans glädjedag. I tillägg kan man med fog också hävda, att det saknas skäl och grund för att genomföra en sådan förändring som motionären föreslår. Det skulle i längden leda till en förändring för kyrkan och för allmänhetens veckosyn, för arbetslivet och det historiska sättet att organisera vår kalender och våra veckodagar.

Även om vi förordar avslag reses ju samtidigt frågan om huvudgudstjänsten i pastoraten som ett viktigt problem, nämligen hur församlingssammanslagningar och strukturförändringar påverkats och påverkar en minskad förekomst av huvudguds-

tjänst om söndagarna, särskilt på lands- och i glesbygden. Det här är något vi oavsett egentligen måste utvärdera och komma till rätta med och få leva upp till, både kyrkans närvaro mitt i byn bokstavligt och bildligt talat och kyrkans närvaro över hela nationen territoriellt som det i grunden handlar om, ett av våra viktigaste uppdrag. Tack så mycket.

TOMAS JANSSON:

Jag talar som motionär för den andra motionen, 2016:59, som behandlas i betänkandet. Den handlar om huvudgudstjänsten men ur en helt annan vinkling.

Vad är en huvudgudstjänst? Ja, det är församlingens viktigaste gudstjänst under veckan, gudstjänsten på söndagen. I kyrkoordningen som reglerar detta är det också en sorts självklar förutsättning att söndagens gudstjänst i en församling är huvudgudstjänsten. Sedan har regleringen i kyrkoordningen kommit att förändras lite grand med tanke på de små församlingarnas behov på landsbygden. Gudstjänst varje söndag har inte riktigt varit görligt i alla små landsbygdsförsamlingar. Man har slagit ihop i större pastorat, och för att små församlingar ska kunna överleva som församlingar och inte bli bara en enda jätteförsamling, har man tummat lite på det hela och sagt, att det i en kyrka per pastorat ska firas gudstjänst varje söndag.

År 2014 har vi fått till en stor förändring med organisationsreformen. Då är det så att kyrkoordningens reglering nu är sällsynt illa anpassad vad gäller huvudgudstjänst till de nya stora stadspastoraten. De stora städerna är ett pastorat och det firas gudstjänst i varje kyrka varje söndag, men tittar man noggrant på regleringen behöver det bara firas huvudgudstjänst i en enda av kyrkorna på söndagen. Jag ser nu två risker med detta som har börjat utvecklas. Risk nummer ett är att man utnyttjar det här i ett större pastorat. Man har huvudgudstjänst bara på ett ställe och sedan ägnar man sig åt olika typer av förkortade gudstjänster i många av de andra kyrkorna. Man kan förkorta ganska mycket enligt de försöksordningar som vi har. Man kan ta bort dagens bön och man kan ta bort trosbekännelsen eller förbönen. Det går att plocka bort moment i måltidens del av gudstjänsten. Den faran jag ser är, att vi håller på att tappa ett gemensamt gudstjänstfirande i Svenska kyrkan, genom att frågan om vad en gudstjänst är som äger rum på en söndag kan vara väldigt, väldigt olika på olika håll, tack vare att regleringen av huvudgudstjänst är anpassad till de små, små landsbygdsförsamlingarna och inte de stora stadspastoraten.

Det finns ett problem till. Det finns ytterligare en lockelse att bara ha huvudgudstjänst i en enda av det stora pastoratets kyrkor. Det är att frågan om riks- och stiftskollekter är kopplade till frågan om huvudgudstjänst. Har vi huvudgudstjänsten bara i den ena kyrkan kan vi strunta i att ta upp rikskollekter och stiftskollekter eller vad det kan vara i de andra kyrkorna, och då kan vi ta upp kollekt till en mängd olika lokala föremål. Vi riskerar alltså att urholka det solidariska kollektinsamlandet i landet och bryter lite mot tanken om riks- och stiftskollekter.

Vad behöver vi göra åt detta? Utskottets förslag till åtgärder räcker liksom inte till. Det räcker inte med att församlingsinstruktionen eller biskopens tillsyn ska lösa det hela. Det handlar om regleringen i kyrkoordningen. Kyrkoordningens regler för huvudgudstjänst behöver ses över och det snarast.

Därför behöver kyrkostyrelsen ges i uppdrag att se över kyrkoordningens reglering av huvudgudstjänsten och det behöver ske nu. Tack.

BETH LÖNDAHL:

Jag har stor förståelse för det Mats Nilsson säger och det du också motionerar om, det vill säga att det kan finnas den där huvudgudstjänsten i en församling på landsbygden och så kommer ingen dit. Det var ju också därför som jag motionerade om vilka faktorer som gör att ett gudstjänstliv växer. Inte desto mindre menar jag, att ett gudstjänstliv där det kanske bara kommer en präst behöver upprätthållas på söndagen. Det behöver upprätthållas på söndagen som ett helighetens rum i tiden.

För ett antal år sedan kom två författare till Bunkeflo församling och ville låna kyrkorummet för att ha en poesiafton. Jag sa, att ni gärna får ha en del av kyrkorummet men att vi gör det till en gudstjänst och så använder vi er lyrik för detta. Jag visste att en av dem var i det närmaste ateist. Han hade skrivit en mycket aggressiv dikt och han provocerade mig som präst. Jag sa, att jag kommer att använda vilka dikter ni än tar fram och vilken lyrik ni än använder och använda det i gudstjänsten. Han gick fram och läste sin dikt. Den fokuserade på tillvarons ondska. Första dagen: Gud skapar våld och krig, andra dagen våldtäkter, tredje dagen förnedring. Och så räknade han upp alla sex dagarna av tillvarons ondska och där slutade han. Jag reste mig upp och gick fram och sa: ”Så blir den värld som inte firar den sjunde dagen.” Han var ganska skakad över det svaret, för han förväntade sig inte detta. Det var en provokation just inför mig som präst och han var glad över att få ta in det i kyrkorummet, men det han plötsligt såg var att den sjunde dagen var ett helighetens rum i tiden.

Den dagen ska vi därför fira även om det bara råkar vara så att en går till kyrkan för att lovsjunga Gud där, om det så bara är en enda i en landsbygdsförsamling. Nu menar jag att vi ska hitta de faktorer som får ett gudstjänstliv att växa, men vi ska också våga fira detta helighetens rum i tid och rum för att på något sätt helga den bygd där vi lever och där vi finns, vi ska låta den lovsången ljuda. Också om det är bara en enda strupe som sjunger den ska den få lyftas fram, för den behöver höras i en värld utav våld, utav terror, utav rädsla, utav skräck. När vi inte firar den sjunde dagen tappar vi bort den dag som i vår kyrkliga tradition är nyskapelsens, återfödelsens, dopets och Kristi uppståndelses dag.

OLA ISACSSON:

Ordförande! Jag talar alltså för utskottet. Jag vill börja med ett tack till motionärerna som har gett oss dessa motioner om gudstjänstlivet i församlingarna att behandla och fundera kring. Jag yrkar å utskottets vägnar avslag på motionerna 2016:27 och 2016:59.

Man kan säga att regelverket kring huvudgudstjänst i Svenska kyrkan vilar på tre ben. Det första benet är dagens huvudgudstjänst. Det är en inledning i kyrkoordningens gudstjänstkapitel som Aron nämnde, där det talas om söndagen som kyrkans dag för huvudgudstjänst. Det sägs ingenting om vilken tid på söndagen som huvudgudstjänsten ska firas, men att den firas på söndag hör till kyrkans identitet vare sig gudstjänsten firas på morgonen, mitt på dagen, på eftermiddagen eller på kvällen. Det är det första benet, dagen för huvudgudstjänst. Det andra benet är den del av vårt regelverk som säger, att huvudgudstjänst ska firas varje söndag i varje pastorat och i varje församling som inte ingår i pastorat. Det kan ju till synes verka som om huvudgudstjänst behöver firas oerhört sällan i de stora pastoraten.

Men riktigt så enkelt är det inte, för det finns ett tredje ben. Det benet talar om att församling som ingår i pastorat ska domkapitlet i församlingsinstruktionen besluta vad som ska gälla beträffande huvudgudstjänst i församlingen. Det ligger alltså på

domkapitlet. Domkapitlet kan mycket väl säga, att det i varje församling ska firas huvudgudstjänst. Eller man kan använda en annan frekvens: I varje församling ska det firas huvudgudstjänst varannan söndag, så att regelverket för att säga att det ska vara fler än en huvudgudstjänst i varje pastorat finns redan.

Jag menar att de här tre benen är tillräckliga för att ge en stadga åt gudstjänstlivet i församlingarna. Det bygger på beprövad erfarenhet att söndagen sedan biblisk tid är dagen för huvudgudstjänst framför andra. Kyrkoordningen säger ingenting om vilken tid huvudgudstjänsten behöver firas på söndagen. Det ska oerhört tunga skäl till att göra någonting annat. Det finns ett oeftergivligt krav på huvudgudstjänst i varje pastorat och i varje församling som inte ingår i pastorat. Det finns också en flexibilitet genom att domkapitlet i församlingsinstruktionen säger hur ofta huvudgudstjänst ska firas i varje församling, likväl som det finns något tvingande i regleringen också. Domkapitlet kan säga, att så här ofta ska det firas huvudgudstjänst.

Därmed bifall till utskottets förslag.

TOMAS JANSSON (REPLIK):

Jag tror att utgångspunkten måste vara vad kyrkoordningen reglerar. Vi kan inte enbart förlita oss på att domkapitlet så att säga ska korrigera för ofullständigheter i kyrkoordningen. Min motion 2016:59 syftar till att stärka söndagens huvudgudstjänst. Jag skulle gärna se att kyrkostyrelsen ändå ser över detta, om vi inte i själva grundbestämmelserna kan anpassa dessa lite grand till den helt nya situation som råder efter 2014. Alltså bifall till motionen 2016:59.

OLA ISACSSON (REPLIK):

2014 års beslut om att införa det här regelverket menar jag vilade på det behov som då fanns av flexibilitet att varje församling inte förmådde att på egen hand upprätthålla ett gudstjänstliv varje söndag och kyrklig helgdag. Man ville inte lägga samman församlingar med det skälet att man inte förmådde att på egen hand fira huvudgudstjänst varje söndag och kyrklig helgdag. Man ville ge en möjlighet för församlingar att kunna bestå och ändå ge instrument för domkapitlet att styra. Jag menar att det beslutet bör få gälla ett antal år till, eftersom det byggde på behov som fanns.

MARGIT BORGSTRÖM:

Jag vill bara kommentera det Berth Löndahl sa förut, att huvudgudstjänsten är så oerhört viktig. På grund av huvudgudstjänsten i Sverige har faktiskt vår kristendom överlevt. Om inte den hade funnits och man varje söndag hade läst bibeltexterna och sjungit psalmerna, hade vi inte överlevt som kyrka.

Jag hörde en präst som bara hade en åhörare i kyrkan. Men han fick en vision ifrån Gud att det skulle bli mer människor. Därför höll han ut och som präst såg han folket framför sig när han gick till kyrkan med bara en åhörare. Han hade visionen levande. Och det är just detta. Visionen måste vara levande hos prästerna att det ska komma mer folk. Då kommer predikan också att bli levande, så att människor kommer att lyssna. De blir intresserade. Vad är det som händer i kyrkan? Vi måste tänka framåt på det sättet att det blir en levande gudstjänst, en levande gudstjänst där Guds ord är levande och prästen har visioner för fler människor. Tack för ordet.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 96.